

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการหรือเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นั่นคือ การศึกษาเป็นกระบวนการในการการอบรมและถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สำคัญ และถือว่าเป็นความจำเป็นในสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละยุคแต่ละสมัย หรืออีกนัยหนึ่ง การศึกษามุ่งหวังให้บุคคลได้เกิดการพัฒนาการด้านความรู้ ความสามารถตลอดเวลา หรือเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต (A Life - Long Process) และความหมายที่เป็นส่วนสำคัญก็คือ การศึกษาเป็นการฝึกอบรมบุคคลให้มีศีลธรรม จริยธรรม ทักษะคิด และมีค่านิยมอันดีงามภายใต้กรอบระเบียบของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

การศึกษาของชาติจะบรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับแนวนโยบายและการวางแผนการศึกษาที่ถูกต้อง และมีทิศทางที่แน่นอน นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญยิ่งขึ้นอยู่กับหน่วยงานผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องประสานสัมพันธ์กัน และให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และมุ่งที่จะพัฒนาการศึกษาให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี จึงได้แถลงนโยบายรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2529 ในนโยบายทางสังคม ด้านการศึกษา ดังนี้

...2. การศึกษา

2.1 จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ทุกเพศทุกวัย โดยเน้นความเสมอภาคและการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชน และบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ยากจนห่างไกลชุมชนแออัด และบุคคลพิการ และจะส่งเสริมให้สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมให้มากขึ้น

2.2 จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท ระดับมัธยมศึกษา จะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาให้มากขึ้น ระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดแรงงาน

รวมทั้งสอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น สำหรับการฝึกหัดครู จะผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม

2.3 จะส่งเสริมการค้นคว้าและการวิจัย ที่สามารถนำผลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จะพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีให้มีคุณภาพที่ดีและจำนวนที่เหมาะสมเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ที่จะเกิดขึ้น

2.4 จะปรับปรุงโครงสร้าง ระบบบริหาร และการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทให้มีเอกภาพประสานสัมพันธ์กันทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ จะสนับสนุนให้สถานศึกษา และหน่วยงานใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด จะกระจายอำนาจและมอบหมายอำนาจการจัดการศึกษาตนเองต่อความต้องการของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น...

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดไว้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม

...การศึกษาวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา (รวมทั้งระดับ ปวช.) มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจะรวมอยู่กับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัดเป็นเอกเทศ โดยเน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือและระดับฝีมือ

การศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา มุ่งศึกษาวิชาชีพในระดับสูง เพื่อให้มีความสามารถ และมีความชำนาญเฉพาะอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน การจัดสถานศึกษาอาจจัดเป็นสถาบันเฉพาะอย่าง จัดรวมอยู่ในวิทยาลัย หรือจัดในมหาวิทยาลัยก็ได้ตามความเหมาะสม...

การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาที่ได้จัดเพื่อเตรียมบุคคลให้มีอาชีพเป็นหลักฐานในอนาคต และเพื่อช่วยผู้ที่มีอาชีพอยู่แล้วให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตน หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ที่ดีกว่าเดิม ในอดีตการอาชีวศึกษาไม่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญเท่าที่ควร เนื่องจากค่านิยมของสังคมไทยในอดีต มองคนที่ทำงานด้วยการออกแรงใช้ฝีมือ เป็นคนที่มีฐานะต่ำต้อยในสังคม

งานหลักของสังคมในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันยอมรับว่างานราชการเป็นงานที่มั่นคงที่สุด มีเกียรติที่สุด และไม่ต้องเหน็ดเหนื่อย ลำบากตรากตรำ ความคิดของผู้ปกครองที่จะสนับสนุนให้บุตรหลานของตนประกอบอาชีพส่วนตัวหรือทำงานในภาคเอกชนจึง เป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับในสังคมสมัยนั้น

เมื่อมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2503 การผลิตกำลังคนในระดับกลาง โดยเฉพาะช่างเทคนิคและช่างฝีมือ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ความสนใจในการเรียนอาชีวศึกษาจึงได้เพิ่มปริมาณสูงขึ้นทุกปี สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จึงได้มีการพัฒนาปรับปรุง ขยายทั้งด้านปริมาณและสาขาวิชาที่สอน เพื่อสนองความต้องการของสังคม ประกอบกับการลดจำนวนบุคคลเข้ารับราชการในปัจจุบันมีจำนวนลดลงมาก จึงทำให้มีผู้สนใจเข้าศึกษาในสายอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา มี 5 ประเภทวิชาคือ

1. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
3. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม
4. ประเภทวิชาคหกรรม
5. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

ระดับการศึกษาที่จัดสอนในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา

1. หลักสูตรระยะสั้น ใช้เวลาเรียน 225 ชั่วโมง เปิดสอนในโรงเรียนสารพัดช่างและศูนย์ฝึกวิชาชีพ
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ (ปชม.) รับนักเรียนที่สำเร็จชั้น ม. 3 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษา 1 ปี ในโรงเรียนสารพัดช่าง
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รับนักเรียนที่สำเร็จชั้น ม. 3 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษาต่อ 3 ปี เปิดสอนในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับนักเรียนที่สำเร็จชั้น ม. 6 หรือเทียบเท่า เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เปิดสอนในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา
5. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับนักเรียนที่สำเร็จระดับ ปวช. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เปิดสอนในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา

แผนพัฒนาอาชีวศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 ได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ดังนี้ (นโยบายการอาชีวศึกษา, กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา 2530 : 25 - 26)

...วัตถุประสงค์

เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับช่างฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และให้บริการฝึกวิชาชีพพระยะสั้นแก่ประชาชนทั่วไป รวม 5 ประเภทวิชา คือ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม ในสัดส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เป้าหมาย

คุณภาพ

1. นักเรียน นักศึกษา ทุกระดับทุกประเภทวิชา ได้รับการศึกษาและฝึกอบรมวิชาที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่น และของประเทศตามความถนัดและสนใจ
2. นักเรียน นักศึกษา มีโอกาสในการปฏิบัติงานจริงทั้งในด้านการจัดการ การใช้เทคโนโลยี การผลิต การซื้อ การขาย และการมีงานทำร่วมกันตามกระบวนการอาชีวศึกษาครบวงจร
3. นักเรียน นักศึกษา มีความตระหนักในความสำคัญของงานอาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน เกิดคุณธรรม ค่านิยมในการที่จะพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์สุจริต และการประหยัด
4. นักเรียน นักศึกษา ได้รับการส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียนตามความเหมาะสมกับความสามารถและวัย
5. นักเรียน นักศึกษา ได้รับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ มีกำลังใจพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพตามความถนัด ความสามารถ และความต้องการของตลาดแรงงาน
6. ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะปัญหาการว่างงานลดน้อยลง เนื่องจากการอาชีวศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและ

สภาพเศรษฐกิจของประเทศ และการมุ่งเน้นนโยบายส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปริมาณ

ตลอดแผนฯ 6 (2530 - 2534) คาดว่าจะมีนักเรียน นักศึกษา รวมทั้งสิ้น 1,456,046 คน สูงกว่าแผนฯ 5 ซึ่งมีจำนวนนักเรียน นักศึกษา 1,205,596 คน เป็นจำนวน 250,450 คน หรือร้อยละ 20.7 หรือโดยเฉลี่ยสูงกว่าแผนฯ 5 ร้อยละ 4.14 ต่อปี โดยมีรายละเอียดเพิ่มต่อไปนี้ คือ

ระดับ ปวช.	อัตราการเพิ่มร้อยละ	1.3	ต่อปี
ระดับ ปวส.	อัตราการเพิ่มร้อยละ	1.9	ต่อปี
ระดับ ปวท.	อัตราการเพิ่มร้อยละ	5.3	ต่อปี

และการเพิ่มปริมาณในการผลิตนักเรียนนักศึกษา จะเพิ่มเฉพาะสาขาวิชาที่ขาดแคลน และจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เพิ่มปริมาณและการขยายการผลิตเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมโลหะ การไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีการผลิต เปรโตเคมี การซ่อมบำรุง การควบคุมกระบวนการทางอุตสาหกรรม และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

ประเภทวิชาเกษตรกรรม เพิ่มปริมาณการขยายการผลิตเฉพาะระดับ ปวท. โดยเฉพาะสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเกษตร และสาขาวิชาอื่นที่เป็นพื้นฐาน ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ประเภทวิชาคหกรรม นิตยกรรม และศิลปหัตถกรรม ตรึงปริมาณการผลิตกำลังคนประเภทวิชาคหกรรม นิตยกรรม ศิลปหัตถกรรมในทุกๆระดับ โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่เกินความต้องการของตลาดแรงงาน

สำหรับหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น คาดว่าจะสามารถให้บริการฝึกวิชาชีพตามหลักสูตรระยะสั้นของ โรงเรียนสารพัดช่าง ได้ไม่น้อยกว่าปีละ 100,000 คน บริการวิชาชีพแก่นักเรียนมัธยม โดยศูนย์ฝึกวิชาชีพและโรงเรียนสารพัดช่าง ไม่น้อยกว่าปีละ 9,000 คน โดยวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัย

เกษตรกรรม ในรูปของศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพแก่ประชาชนทั่วไปและนักเรียนมัธยม
ไม่น้อยกว่าปีละ 32,000 คน...

จากวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าว กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดนโยบายเพื่อใช้
เป็นแนวทางการดำเนินงานไว้ 13 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ (นโยบายการอาชีวศึกษา, กองแผนงาน
กรมอาชีวศึกษา 2530 : 26 - 32)

...ข้อ 1. ขยายการศึกษาวิชาชีพและการบริการฝึกอาชีพให้กว้างขวาง
สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะ
ในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการ
บริการ ตรึงปริมาณและเร่งรัดปรับปรุงการผลิตกำลังคนในสาขาที่เกินความต้องการ
ของตลาดแรงงาน

ข้อ 2. เร่งรัดพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการที่ครบ
วงจรเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทักษะวิชาชีพและความสามารถในการสร้างสรรค์
ผลงานที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน รวมทั้งความสามารถในการให้บริการ และการ
จัดการ ซึ่งจะเป็นแนวทางส่งเสริมความสำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบ
อาชีพอิสระได้ นอกเหนือจากอาชีพลูกจ้าง

ข้อ 3. ปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตร และปัจจัยการอาชีวศึกษา
ทั้งในด้านสื่อการเรียนการสอน ครุภัณฑ์ เครื่องจักรเครื่องมือ และอาคารสถานที่

ข้อ 4. ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครูประจำการ ทั้งในด้านจริยธรรม
คุณธรรม ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี โดยเฉพาะในสาขา
อาชีพที่ตลาดแรงงานมีความต้องการสูงและหรือสาขาอาชีพที่ต้องการเทคโนโลยีสูง
มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อ 5. ปรับปรุงหลักสูตรอาชีวศึกษา ให้มีความเชื่อมโยงกันระหว่าง
หลักสูตรในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อเป็นการจูงใจให้เยาวชนและประชาชน
สนใจวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ข้อ 6. ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์บริการวิชาชีพในชุมชน เพื่อให้
บริการฝึกทักษะอาชีพ การพัฒนาแรงงานในท้องถิ่นและในชนบทได้เต็มกำลังความ
สามารถ

ข้อ 7. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในสังกัดกรม
อาชีวศึกษาและกับหน่วยงานอื่น เพื่อการประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อ 8. สนับสนุนให้มีการกำหนด การทดสอบและการควบคุมมาตรฐาน วิชาชีพในสาขาต่าง ๆ และระดับต่าง ๆ สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่กรม อาชีวศึกษารับผิดชอบ

ข้อ 9. ขยายบทบาทความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชนอย่างมีระบบ โดยให้มีกฎหมายรองรับ เพื่อ ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษาทั้งในด้านการเรียนการสอน การฝึกงาน การพัฒนาบุคลากรและการจัดระบบช่างฝึกหัด

ข้อ 10. ส่งเสริมการพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม เจตคติ นิสัยในการทำงาน และบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาอาชีพให้แก่ นักเรียนนักศึกษา

ข้อ 11. สนับสนุนการพัฒนาสุขภาพ สวัสดิภาพและพละนาามัยของนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

ข้อ 12. เร่งรัดพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการบริหารงาน การตรวจ การรายงาน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

ข้อ 13. สนับสนุนการวิเคราะห์ วิจัย การติดตามและการประเมินผลการมี งานทำของผู้สำเร็จการศึกษาและการจัดระบบข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการวางแผน และการพัฒนางาน...

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดหน้าที่ของสถานศึกษาไว้ดังนี้ (ระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529 : 1 - 2)

...ข้อ 5. สถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษา ฝึกอบรม และส่งเสริมการประกอบ อาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และสอดคล้องกับการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวให้สถานศึกษา ดำเนินการต่อไปนี้

5.1 จัดการศึกษาตามหลักสูตรและแผนการศึกษาของชาติให้สอดคล้อง กับความ ต้องการของท้องถิ่น ในด้านเกษตรกรรม คหกรรม พณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และอุตสาหกรรม ระดับต่าง ๆ

5.2 จัดการศึกษา ฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรพิเศษ

5.3 วิเคราะห์และส่งเสริมการพัฒนาวชิชีพต่าง ๆ

- 5.4 ฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษาให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ
- 5.5 ให้บริการแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ
- 5.6 รับงานการค้าที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน
- 5.7 ประสานงานกับสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ
ของนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม...

จากความมุ่งหมายของการอาชีวศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2520) นโยบายการอาชีวศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) แนวนโยบายการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2530) จะเห็นได้ว่า สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา จะต้องรับภาระหน้าที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภทวิชาที่เปิดสอนในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา มีคุณสมบัติเป็นที่ต้องการของรัฐ และตลาดแรงงาน บุคคลที่สำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาในสถานศึกษาให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติและสอดคล้องกับนโยบายของกรมอาชีวศึกษา ก็คือผู้บริหารการศึกษา ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารการศึกษาเป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ โดยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน เพื่อให้งานทุก ๆ ด้านได้บรรลุเป้าหมาย

สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีทั้งสิ้น 200 โรง สังกัดหน่วยงานระดับกอง 3 กอง คือ

1. กองวิทยาลัยเกษตรกรรม	มีสถานศึกษา	45	โรง
2. กองวิทยาลัยเทคนิค	มีสถานศึกษา	78	โรง
3. กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา	มีสถานศึกษา	77	โรง

กรมอาชีวศึกษาได้แบ่งกลุ่มสถานศึกษาในสังกัดทั้ง 200 โรง ออกเป็น 5 กลุ่ม โดยคำนึงถึงสภาพตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และความสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ให้สถานศึกษาภายในกลุ่มเดียวกันได้ร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในด้านการใช้ทรัพยากร และระดมความคิดในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

กลุ่มสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มภาคกลาง ได้แก่ สถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร, เขตการศึกษา 1, 5 จำนวน 43 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 172 คน ครู - อาจารย์ จำนวน 3,343 คน
2. กลุ่มภาคใต้ ได้แก่ สถานศึกษาในเขตการศึกษา 2, 3, 4, จำนวน 39 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 156 คน ครู - อาจารย์ จำนวน 2,813 คน
3. กลุ่มภาคเหนือ ได้แก่ สถานศึกษาในเขตการศึกษา 7, 8 จำนวน 39 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 156 คน ครู - อาจารย์ จำนวน 2,791 คน
4. กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ สถานศึกษาในเขตการศึกษา 9, 10, 11, จำนวน 47 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 188 คน ครู - อาจารย์ จำนวน 3,308 คน
5. กลุ่มภาคตะวันออกและภาคกลางบางส่วน ได้แก่ สถานศึกษาในเขตการศึกษา 6, 12 จำนวน 32 โรง มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 128 คน ครู - อาจารย์ จำนวน 2,517 คน

รวมทั้ง 5 กลุ่ม	มีสถานศึกษา	จำนวน	200	โรง
	มีผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	800	คน
	มีครู - อาจารย์	จำนวน	14,772	คน

ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ กำหนดตามมาตรฐาน ตำแหน่งข้าราชการครู ได้กำหนดลักษณะงานที่ปฏิบัติสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ (มาตรฐานกำหนดข้าราชการครู 2528 : 34) ไว้ดังนี้

...วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา ควบคุมดูแล และติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่น การเรียน การสอน และฝึกอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร แผนการสอน โครงการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ จัดโปรแกรมการเรียน คู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดบริการแนะแนว ห้องสมุด และสื่อทางการศึกษา ให้ใช้ได้สถานศึกษาและสามารถเผยแพร่เป็นตัวอย่างได้ จัดฝึกอบรมวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ควบคุมดูแลงานธุรการ หรืองานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุครุภัณฑ์ ทะเบียนและเอกสารให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแลปกครองจัดระบบงานใน

สถานศึกษา กำหนดลักษณะงาน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ติดตามให้คำปรึกษา แก้ปัญหาและนิเทศ บังคับบัญชาครู - อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น สร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น จัดกิจกรรม และส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติต่าง ๆ นำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษามาใช้เผยแพร่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน เข้าร่วมประชุม คณะกรรมการต่าง ๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้ง ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง...

นอกจากนี้ กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังต่อไปนี้ (ระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2529 : 6 - 7)

...ข้อ 20. ผู้บริหารสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้มีกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนดังต่อไปนี้

20. 1 บริหารสถานศึกษาตามที่กระทรวงอาชีวศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย

20. 2 บริหารสถานศึกษาตามคำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ของผู้มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบแบบแผน คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของกรมอาชีวศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการ

20. 3 บริหารสถานศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล และแผนการศึกษาแห่งชาติ

20. 4 กำหนดแผนงาน ดำเนินงาน สิ่งงาน และมอบหมายงาน ประสานงาน ควบคุม ติดตามผลงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา รับผิดชอบในเรื่องการเงิน และทรัพย์สินอื่น ๆ ของสถานศึกษา

20. 5 กำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของกรมอาชีวศึกษา

20. 6 ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการ ครู - อาจารย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ และลูกจ้างของสถานศึกษา

20. 7 ประเมินผลงาน พิจารณาความดีความชอบ พิจารณาโทษ สั่งลงโทษผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

20. 8 ปกครอง อบรมและพิจารณาลงโทษนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

20. 9 วินิจฉัย สั่งการ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัสถานศึกษาตามอำนาจหน้าที่

20.10 อนุมัติผลการสอบทุกระดับการศึกษา ในสถานศึกษาและรายงานผลการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาให้กรมอาชีวศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ภายใน 30 วัน นับแต่วันอนุมัติผลการสอบ

20.11 วิเคราะห์ประเมินผล รวบรวมข้อมูล และจัดทำสถิติต่าง ๆ ของสถานศึกษา

20.12 นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่ให้ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

20.13 เป็นผู้เ้าในการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น ส่วนข้าราชการและองค์การอื่น ๆ เพื่อความเจริญของสถานศึกษาและท้องถิ่น

20.14 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ...

ลักษณะงานของผู้บริหารดังกล่าวจะเห็นว่าผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ ในด้านการบริหารการศึกษาเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การปฏิบัติตามลักษณะงานดังกล่าวประสบผลสำเร็จได้ จากการศึกษาถึงปัญหาสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา มีปัญหาหลายประการ ซึ่งเป็นเหตุให้การจัดการอาชีวศึกษาได้บรรลุผลตามเป้าหมาย

อนันต์ กรุแก้ว ได้กล่าวถึงแนวทางอาชีวศึกษาในประเทศ (วารสารการศึกษา แห่งชาติ 2525 : 67) ว่า

การอาชีวศึกษาในประเทศไทยได้พัฒนามากว่า 40 ปี ถ้าจะดูช่วงระยะที่ผ่านมาก็นับว่านานพอสมควร หากจะพิจารณาถึงผลผลิตงานอาชีวศึกษาก็นับว่ามีอยู่มาก แต่ถ้าจะถามนักวิชาการหรือผู้ที่อยู่ในวงการอาชีวศึกษาว่า ทำที่ท่ามาแล้วได้ผลดีเป็นที่พอใจหรือ ส่วนใหญ่คงจะตอบว่า ยังไม่เป็นที่พอใจ ถ้าเราไปเทียบกับประเทศที่พัฒนามาพร้อมกันกับเราในเรื่องนี้ เราคงยังล่าช้าอยู่มาก

ธนู แสงศักดิ์ ได้กล่าวถึงปัญหาการจ้างงานนักเรียนอาชีวศึกษา (วารสารอาชีวศึกษา 2528 : 16) ว่า

พ.ศ. 2528 เริ่มเห็นเด่นชัดว่า การจ้างงานหรือที่เรียกว่า ตลาดแรงงานมีจำนวนจำกัด เป็นเพราะงานรับจ้างอ้อมตัว สินค้าขายไม่ได้ งานบางประเภทนายจ้างไม่ต้องการผู้มีประกาศนียบัตรจากโรงเรียนอาชีวศึกษา ผู้ฝึกเองไม่ได้ ผู้มีประกาศนียบัตรก็เลือกงานตามวุฒิ อยู่ บางธุรกิจอุตสาหกรรมก็ไม่เชื่อฝีมือผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา แม้ว่าทางราชการจะตีราคาให้แล้วก็ตาม เขาไม่เชื่อความสามารถหรือความชำนาญเพราะเห็นว่า เด็กสมัยนี้ขาดน้ำใจในการทำงาน ขาดทักษะ ความรู้ เจตคติ ไม่ขยัน ไม่อดทน และไม่สู้งาน

โกศล เพ็ชรสุวรรณ ได้กล่าวถึงปัญหาอาชีวศึกษา (วารสารอาชีวศึกษา 2528 : 33) ว่า

การอาชีวศึกษาจะตื่นตัวอยู่ได้ ถ้าเรามีครูที่มีคุณภาพ มีกระบวนการสอนที่ดีและมีการติดต่อประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เราไม่สามารถจะทำงานคนเดียวได้ ในอดีตเราอาจทำได้ แต่ปัจจุบันและอนาคตเราจะทำอย่างนั้นไม่ได้ เราจะต้องมีการประสานสัมพันธ์อย่างจริงจังช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอาชีวศึกษาจะต่างคนต่างจัดไปคนละทิศละทางไม่ได้

ในการพิจารณาประสิทธิภาพของหน่วยงาน โดยทั่วไป หน่วยงานจะมีความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูง-ต่ำเพียงใด การพิจารณามักจะมุ่งไปที่คุณภาพของหน่วยงานเป็นอันดับแรก และดูสมรรถภาพ คุณภาพของผู้ร่วมงานเป็นอันดับรองลงมาที่เป็นดังนี้ เพราะว่าตำแหน่งผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่จะต้องดำเนินงานเองทั้งหมด

เดวิส ได้กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารไว้ว่า (Keith Davis 1962 : 251)

ผู้บริหารที่ทำหน้าที่บังคับบัญชา จะมีความรับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมายของหน่วยงาน ริเริ่มการทำงานใหม่ ๆ วางแผนงาน กำหนดนโยบาย พัฒนาปรับปรุงให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ และประสานงานในฝ่ายต่าง ๆ ที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้น ผู้บริหารจึงสามารถบันดาลให้หน่วยงานเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงได้ ความสำเร็จส่วนใหญ่ขององค์การ ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการบริหารงานของผู้บริหาร หรือผู้บริหาร ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรัก และความมีศรัทธาในหน่วยงาน เกิดความรู้สึกเสียสละเพื่องาน ท่ามกลางกาย

กำลังใจ เกิดความคิดและสติปัญญา เพื่อให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย และพร้อมกันนั้นจะต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงานเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาและเกิดความรู้สึกว่าคุณได้รับความยุติธรรมเพียงพอ ได้รับความเห็นใจและมีความเข้าใจผู้บังคับบัญชาด้วย

ปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา จากการให้สัมภาษณ์ของ นายวิเวก ปางนุกิตติพงษ์ อธิบดีกรมอาชีวศึกษาในขณะนั้นว่า (สรุปที่ศัน 2524 : 10 - 13)

ในระยะ 2-3 ปี ที่ผ่านมา ปัญหาที่สำคัญของกรมอาชีวศึกษามีหลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหาความไม่สงบ หรือความวุ่นวายในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นักเรียนใช้กฎหมายข่มขู่ใส่ผู้อำนวยความสะดวกบ้าง ผู้บริหารบ้าง หรือขอโน้มน้าวนี้ การเรียกร้องที่เกิดขึ้นแบบนี้ เกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ระบบการบริหารของสถานศึกษา ความขัดแย้งระหว่างครู - อาจารย์ด้วยกัน แล้วให้นักเรียนเป็นเครื่องมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง ให้นักเรียนก่อความไม่สงบขึ้น ซึ่งทางกรมฯ ก็ได้ย้ายผู้บริหารเข้ามาไว้ในกรมฯ หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาดังนี้ คือ (เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการโรงเรียน มัธยมศึกษา 2525 : 163 - 164)

ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาในเรื่องการจัดการ ซึ่งความสำเร็จและความล้มเหลวอยู่ที่การจัดการเป็นสำคัญ ผู้รับผิดชอบในการจัดการโดยตรงคือ ผู้บริหาร ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักและสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตน ขณะเดียวกันก็มองความสำคัญของคนอื่น สิ่งแรกที่จำเป็นในเรื่องการจัดการก็คือ เป้าหมายของการจัดการนั้นเพื่ออะไร ผู้บริหารจำนวนมากไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน บริหารตามลำพัง ตามระเบียบ ตามเวลาที่มาถึง การกระทำมีลักษณะเป็นงานประจำ ทำให้โรงเรียนและการศึกษาของชาติไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ผู้บริหารจะต้องบริหารให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีความหมายและปรัชญาการบริหารของตนเองอย่างชัดเจน ในกระบวนการของการจัดการควรจะต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม เทคนิคและกระบวนการในการจัดการต่าง ๆ มีมากมายและหลายเรื่องที่ผู้บริหารทุกระดับจะต้องให้ความสนใจ ค้นคว้าติดตาม และนำมาปฏิบัติ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า ผู้บริหารให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด ในปัจจุบันการจัดการไม่ใช่เรื่องสามัญสำนึกต่อไป และไม่ใช่เรื่องของศิลปะอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของศาสตร์ร่วมกันไป ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่าผู้บริหารรู้ศาสตร์ในการจัดการเพียงใด

วิจิตร ศรีสอาน (2526 : 68 - 69) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารว่า

"ลักษณะทั่วไปของการบริหารนั้นจะครอบคลุมถึง 3 ประการ ด้วยกันคือ ภารกิจของการบริหาร กระบวนการบริหาร และทักษะในการบริหาร ดังนั้น การบริหารการศึกษาไม่ว่าระดับใด ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องกับลักษณะทั้ง 3 ประการนี้"

วิจิตร ศรีสอาน (2523 : 26) กล่าวว่า

การบริหารเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเกี่ยวเนื่องกัน   การบริหารที่ดีจะต้องอาศัย
กระบวนการบริหารเป็นหลัก

ดังนั้น ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้ลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ทางด้านบริหารการศึกษา จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการบริหาร (Management Function) ซึ่งเป็นหน้าที่จะต้องปฏิบัติของผู้บริหารทุกคน เพื่องานในหน้าที่ของผู้บริหารบรรลุผลตามต้องการ โดยอาศัยกระบวนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่ง สมพงษ์ เกษมสิน (2517 : 10) ได้เสนอไว้ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน
2. การจัดองค์การ
3. การจัดเจ้าหน้าที่
4. การอำนวยการ
5. การควบคุม

ฉะนั้น ในการบริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารมิได้นำกระบวนการบริหารดังกล่าวมาใช้แล้ว ย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นเสมอ และจะประสบความสำเร็จได้ยาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเรื่องนี้มาก่อน และคาดว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์และเป็นแนวทางที่กรมอาชีวศึกษาจะนำไปพิจารณาใช้ปรับปรุงวางแผนพัฒนาสมรรถภาพของผู้บริหารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร และครู - อาจารย์ ในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลางเท่านั้น เพราะเชื่อว่า สถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันตามลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ และมีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ย่อมมีความคิดและแนวทางคล้ายคลึงกันอยู่ในกลุ่มบริหารสถานศึกษา กลุ่มเดียวกัน ประกอบกับผู้วิจัยรับราชการอยู่ในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและอยู่ในภาคกลางมาก่อน สามารถที่จะนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเสนอให้กลุ่มโรงเรียน และกรมอาชีวศึกษาได้ทราบ เพื่อจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนพัฒนาผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษาและครู-อาจารย์เกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งวิจัยกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงกระบวนการบริหารการศึกษา 5 ประการ ตามกรอบแนวความคิดของ สมพงษ์ เกษมสิน คือ
  - 2.1 การวางแผน
  - 2.2 การจัดองค์การ
  - 2.3 การจัดเจ้าหน้าที่
  - 2.4 การอำนวยการ
  - 2.5 การควบคุม
3. ผู้บริหารการศึกษาในที่นี้จำกัดเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง ปีการศึกษา 2530
4. ครู-อาจารย์ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งดังต่อไปนี้ในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง คือ ครู 1, ครู 2, อาจารย์ 1, อาจารย์ 2, และอาจารย์ 3 ปีการศึกษา 2530

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ทำให้ผู้บริหารการศึกษาและครู-อาจารย์ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางทราบถึงการรับรู้ เรื่องกระบวนการบริหารงานของทั้งสองฝ่าย เพื่อให้สามารถปรับพฤติกรรมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ช่วยลดปัญหา และความขัดแย้งระหว่างกัน

2. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารระดับสูงของกรมอาชีวศึกษา ในการที่จะทราบว่ามีปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการวางแผน การจัดองค์การ การจัดเจ้าหน้าที่ การอำนวยความสะดวก และการควบคุม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดหลักสูตรอบรม สัมมนาแก่ผู้บริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการบริหารงาน หมายถึง วิธีการบริหารงาน โดยกำหนดขั้นตอนอย่างมีระบบ และสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุจุดประสงค์ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดเจ้าหน้าที่ การอำนวยความสะดวก และการควบคุม

สถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพทั้งหลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตการศึกษา 6, 12 จำนวน 32 โรง

การรับรู้ หมายถึง การตีความหมายความรู้สึก จากประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติ หรือไม่ได้ปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการ ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง สถานศึกษา 1 แห่ง จะมีผู้อำนวยการ 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ 3 คน ปีการศึกษา 2530

ครู-อาจารย์ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งต่อไปนี้ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง คือ ครู 1, ครู 2, อาจารย์ 1, อาจารย์ 2, และอาจารย์ 3 ปีการศึกษา 2530

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลาง
จำนวน 32 โรงเรียน

ผู้อำนวยการสถานศึกษา	สถานศึกษาละ	1 คน	รวม	32 คน
ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา	สถานศึกษาละ	3 คน	รวม	96 คน
รวมผู้บริหารการศึกษา		จำนวน	128	คน

1.2 ครู-อาจารย์ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออก
และภาคกลาง 32 โรงเรียน จำนวน 2,517 คน

1.2.1 จำนวนครู-อาจารย์ 2,517 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างได้ 345 คน
โดยคำนวณสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad \text{ของยามาเน (Taro Yamane)}$$

ในที่นี้	n	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	จำนวนประชากร
	e	คือ	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 หรือ .05 (บุญธรรม กิจปริธาภิสิทธิ์ 2517 : 63)

จำนวนกลุ่มประชากรของผู้บริหารและครู-อาจารย์ของแต่ละสถานศึกษา สังกัดกรม
อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกและภาคกลางเป็นดังนี้

กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารการศึกษา	จำนวน	128	คน
กลุ่มตัวอย่างครู-อาจารย์	จำนวน	345	คน
รวม กลุ่มประชากรทั้งสิ้น	จำนวน	473	คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Check-List)

ตอนที่ 2 เป็นการสำรวจการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารงาน ของผู้บริหารการศึกษา มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่มีต่อกระบวนการบริหารงาน ของผู้บริหารการศึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบปลายเปิด (Open-Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงและภาคกลาง จำนวน 32 โรงเรียน ประชากร จำนวน 473 คน ทางไปรษณีย์ ส่วนหนึ่ง นำส่งและเก็บด้วยตนเองส่วนหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
- 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้วิธีการหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่มีต่อกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษา ใช้วิธีหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสาร วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง วิธีวิเคราะห์ และการเสนอข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวและการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวการดำเนินการวิจัย

